

«ΚΙ ΟΜΩΣ ΚΙΝΟΥΝΤΑΙ... ΜΙΑ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ»¹

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ / ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΖΕΣΤΑΝΑΚΗΣ / ΜΙΧΑΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ /
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗΣ / ΑΛΕΞΙΑ - ΣΟΦΙΑ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Άγγελος Βλάχος είναι διδάκτωρ σύγχρονης ιστορίας του ΕΚΠΑ.

Ο Παναγιώτης Ζεστανάκης είναι υποψήφιος διδάκτωρ σύγχρονης ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Ο Μιχάλης Νικολακάκης είναι διδάκτωρ κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Ο Νικόλαος Παπαδογιάννης είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Humboldt University του Βερολίνου.

Η Αλεξία-Σοφία Παπαζαφειροπούλου είναι υποψήφια διδάκτωρ στην ιστορία της τεχνολογίας στο ΕΜΠ.

Η εξέλιξη των μεταφορικών μέσων κατά τον 20ό αιώνα σηματοδότησε μία ραγδαία ανάπτυξη στα δίκτυα μετακίνησης. Ειδικά σε ό,τι αφορά στον τουρισμό, η γιγάντωση της τουριστικής βιομηχανίας επέφερε τον εκδημοκρατισμό των τουριστικών πρακτικών σε ευρέα κοινωνικά στρώματα, κυρίως στη «Δύση». Για τον λόγο αυτό, μετά το 1970, δίκτυα κινητικότητας όπως τα τουριστικά απασχολούν διεθνώς ερευνητές πολλών διαφορετικών πεδίων. Κοινωνικοί επιστήμονες, συγκοινωνιολόγοι, και αρχιτέκτονες έχουν επιχειρήσει να αναλύσουν το φαινόμενο αυτό από τη σκοπιά της «στροφής στις κινητικότητες» [mobilities turn].²

Η συγκεκριμένη προσέγγιση επιδιώκει να εξετάσει τις κοινωνικές σχέσεις «ως ένα πλήθος οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών πρακτικών, υποδομών και ιδεολογιών, οι οποίες περιλαμβάνουν ή παρεμποδίζουν συγκεκριμένους τύπους κίνησης ανθρώπων, ιδεών, πληροφοριών και πραγμάτων».³ Βασικός της στόχος είναι η αμφισβήτηση μιας αντίληψης της κοινωνίας ως «δοχείου» όπου πραγματοποιείται η δράση των υποκειμένων [container view of society], προσέγγιση που υποτιμά τη σημασία υπερεθνικών ροών στη συγκρότηση ταυτοτήτων πριν και κυρίως κατά τη διάρκεια της ύστερης νεωτερικότητας.⁴ Αντίθετα, οι υποστηρικτές της διερευνούν τα δίκτυα

κίνησης ως συστατικό στοιχείο της καθημερινότητας των υποκειμένων που αναδιατάσσει τις κρατούσες κοινωνικές και γεωπολιτικές ιεραρχήσεις και τις χωρικές και ανθρωπογεωγραφικές σχέσεις. Υποστηρίζουν ότι ζητήματα όπως οι μεταφορές, ο τουρισμός, οι φοιτητικές ανταλλαγές και τα επαγγελματικά ταξίδια πρέπει να συνεξετάζονται.⁵

Το συγκεκριμένο επιστημολογικό παράδειγμα έχει γνωρίσει μέχρι στιγμής ελάχιστη διάδοση στην Ελλάδα. Στόχος της Ημερίδας που συνδιοργανώσαμε στην Αθήνα, στις 20 Δεκεμβρίου 2013, με τίτλο «Κι όμως κινούνται... Μια διεπιστημονική συνάντηση για τις κινητικότητες και τον τουρισμό», ήταν να δημιουργήσει ένα άτυπο δίκτυο ερευνητών που ασχολούνται με τις κινητικότητες, τον τουρισμό και τους τρόπους δικτύωσης. Σκοπός μας υπήρξε η κριτική προσέγγιση των προοπτικών αλλά και των ορίων που θέτει το εν λόγω παράδειγμα. Για τον λόγο αυτό, λάβαμε υπόψη την κριτική προς ορισμένα από τα έργα που εμπύπτουν στη «στροφή στις κινητικότητες» ως προς τη χρήση αναλυτικών κατηγοριών που αναπαράγουν έμφυλες, ταξικές και φυλετικές διχοτομήσεις.⁶ Επίσης, συζητήσαμε και το αντεπιχείρημα που διατυπώνεται από κεντρικούς εκπροσώπους της συγκεκριμένης προσέγγισης, σύμφωνα με το οποίο η μελέτη των δικτύων κινητικότητας αποτελεί διεπιστημονικό μεθοδολογικό εργαλείο που μπορεί να λειτουργήσει παραπληρωματικά αν όχι εναλλακτικά προς την κοινωνιολογική προσέγγιση των κοινωνιών ως δομών.

Οι ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν κάλυπταν ένα πλήθος διαφορετικών θεματικών. Στην πρώτη ενότητα, με τίτλο «Κινητικότητες», οι ομιλητές πραγματεύτηκαν πολιτικές, πρακτικές και τεχνολογίες που αφορούν δίκτυα κινητικότητας στην Ελλάδα κατά τον 19ο και 20ό αιώνα.

Πιο συγκεκριμένα, ο Χρήστος Καραμπάτσος στην ανακοίνωσή του με τίτλο «Η Ευφροσύνη διασχίζει την λεωφόρο Συγγρού: Βλάβες, ατυχήματα και η εισαγωγή του αυτοκινήτου στην Ελλάδα των αρχών του εικοστού αιώνα», επιχείρησε να δει τις χρήσεις των δρόμων. Με επίκεντρο την «ηδονή της ταχύτητας» των μεγαλοαστών οδηγών, παρουσίασε τις εντάσεις που προκάλεσαν στην πόλη οι διεκδικήσεις του δημόσιου χώρου από ετερογενείς κοινωνικές ομάδες.

Σε κοινή ανακοίνωση με τίτλο «Συζητήσεις για τον εκσυγχρονισμό των μεταφορικών υποδομών στον 19ο και 20ό αιώνα. Διαβάζοντας την ελληνική περίπτωση μέσα από οπτική της περιφέρειας», οι Ευαγγελία Χατζηκωνσταντίνου και Αρετή Σακελλαρίδου παρουσίασαν το δίπολο της κατασκευής του σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου στα ιστορικά του συμφραζόμενα. Βασισμένες σε θεωρητικά σχήματα περί του χώρου, συσχέτισαν τα προγράμματα υποδομών με το εκσυγχρονιστικό πρόταγμα, αλλά και τα «εθνικά διακυβεύματα».

Ο Δημήτρης Βογιατζής παρουσίασε «Το αεροπορικό λαθρεμπόριο στην Ελλάδα: μια ιδιαίτερη μορφή κινητικό-

τητας» στην Ελλάδα της ταραγμένης δεκαετίας του 1940. Αναφερόμενος σε πρόχειρες εγκαταστάσεις αεροδιαδρόμων, συνέδεσε το λαθρεμπόριο, ένα μη-ορατό φαινόμενο, με τις «μαύρες» οικονομικές συναλλαγές ενός «έθνους σε κρίση».

Μέσα από μια πληθώρα υλικού, ο Ηλίας Καφάογλου στην ανακοίνωσή του με τίτλο «Προορισμοί, δίκτυα, ταυτότητες: η χαρτογραφική παρέμβαση της ΕΛΠΑ, 1926-1960», ιχνηλάτησε την πολυεπίπεδη δράση της ΕΛΠΑ σε ένα εκτεταμένο χρονικό φάσμα. Με άξονα τον κόσμο των αγώνων αυτοκινήτων κατέδειξε τη διασύνδεσή τους με τα οδικά δίκτυα, τις προσβάσεις αλλά και τους κοινωνικούς αποκλεισμούς, που τελικά κατέτειναν σε σχήματα αφήγησης του συγκροτούμενου εθνικού χώρου.

Η Δήμητρα Βασιλειάδου «Ένας μήνας, επτά μέρες, δεκατρείς ώρες: ένα παρατεταμένο επιστολικό ταξίδι στα τέλη του 19ου αιώνα», προσέγγισε διεισδυτικά τον αυτοβιογραφικό λόγο των υποκειμένων, εντάσσοντας τη δράση τους στο ευρύ πεδίο της κινητικότητας. Αξιοποιώντας τους λόγους της παρουσίας (αλλά και της απουσίας), χρωμάτισε την επιστολική επικοινωνία ως «φαντασιακό τόπο» και όχημα της ανθρώπινης δράσης, μέρος της υλικής/σωματικής υπόστασης των συντακτών της.

Η Αλεξία-Σοφία Παπαζαφειροπούλου στη δική της ανακοίνωση με τίτλο «Τουρισμός και αυτοκίνηση: η ανακατασκευή του ελληνικού μεταπολεμικού τοπίου ως αξιοθέατου», οριοθέτησε τα τεχνο-κοινωνικά δίκτυα κινητικότητας, σε αντιστοιχία με την τουριστική ματιά. Εγγράφοντας την αξιοποίηση του παρελθόντος στα αιτήματα εκσυγχρονισμού και εξευρωπαϊσμού, τεκμηρίωσε τη χάραξη και υλοποίηση των οδικών δικτύων που συνέδεσαν τα αστικά κέντρα με τα αρχαιολογικά μνημεία και την τουριστικά καταναλώσιμη, μεταπολεμικά, θάλασσα.

Ο Παναγιώτης Ζεστανάκης στην εισήγησή του με τίτλο «“Και στην άκρη της γης θα με πετυχαίνεις”: τεχνολογικός πολιτισμός και πρακτικές δικτύωσης με αφετηρία την Αθήνα της δεκαετίας του 1980», κατέδειξε πώς η ιστορία της τεχνολογίας επικοινωνεί με τις κινητικότητες, εμπλέκοντας γόνιμα ερωτήματα για τις έμφυλες σχέσεις. Αντλώντας από τον ειδικό τύπο αλλά και από πρακτικές πρώιμης δικτύωσης, παρακολούθησε την εξέλιξη και τους μεταμορφισμούς των συγκροτούμενων ψηφιακών υποκειμένων και των πολύτροπων πρακτικών τους.

Σε μια ανθρωπολογική προσέγγιση, ο Θεωδωρής Σπίυρος, «Από την ημινομαδική κτηνοτροφία και τον αγωγιατισμό στους αυτοκινητιστές και τους “μαντράδες”: η περίπτωση των Γαρδικιωτών Βλάχων (Τρίκαλα)», συνέστησε μια εθνοτοπική γενεαλογία επαγγελματικής κινητικότητας. Χαρτογραφώντας συνέχειες και ασυνέχειες στις επαγγελματικές δραστηριότητες μιας διακριτής κοινότητας, συνέβαλε στην κατανόηση της ταυτότητάς τους.

Οι ανακοινώσεις της δεύτερης θεματικής ενότητας με τίτλο «Τουρισμός» πραγματοποιήθηκαν θεωρητικές προσεγγίσεις και αναπαραστάσεις καθώς και πολιτικές και πρακτικές του τουρισμού στην Ελλάδα του 20ού αιώνα. Συγκεκριμένα, στην ανακοίνωση «Αναπαραστάσεις της μοντέρνας Ελλάδας για ξένους και έλληνες τουρίστες στη δεκαετία του 1950», η Μαρίνα Εμμανουήλ, με άξονα σχήματα και έννοιες από την ιστορία του design, παρουσίασε την κρατική αντίληψη για τον τουρισμό και τις διαφοροποιήσεις της προβαλλόμενης εικόνας μεταξύ ξένων και γηγενών ταξιδιωτών. Με βάση επιμέρους δέσμες εικόνων, έδειξε πώς αντιλαμβάνονταν ο ΕΟΤ τον ρόλο των τουριστικών ροών, τι μηνύματα πρόβαλε και τι θέση τούς επιφύλασσε στη φάση ανάδυσης του μεταπολεμικού μαζικού τουρισμού.

Στην ανακοίνωση «Η αιώνια λιακάδα του δημοφιλούς ελληνικού κινηματογράφου: η κινηματογραφική αναπαράσταση του τουρισμού στον δημοφιλή ελληνικό κινηματογράφο της δεκαετίας του εξήντα», η Αλίκη Κοσουφολόγου αξιοποίησε κινηματογραφικές αναπαραστάσεις για να συγκροτήσει κοινωνικές αναφορές για την περίοδο. Συνδέοντας την τουριστική εισροή με τις διαδρομές της ανοικοδόμησης και την εκμετάλλευση του φολκλόρ, παρουσίασε θεματικά μοτίβα μιας «εθνικής εικονογραφίας».

Η Χριστίνα Μπονάρου στην εισήγησή της με τίτλο «“From Greece with love”: αναπαραστάσεις της Ελλάδας στις σύγχρονες τουριστικές καρτ-ποστάλ», ανέλυσε τη σύγχρονη τουριστική εμπειρία που προκύπτει από το τουριστικό βλέμμα, καθώς υποστασιοποιείται από ηγεμονικούς λόγους. Αντλώντας από υλικό καρτ-ποστάλ, δόμησε μια σύνθετη επιχειρηματολογία για τους ενδείκτες της ελληνικότητας: αρχαιότητα και φύση, κοιτίδα ευρωπαϊκού πολιτισμού, νησιωτικότητα, λαϊκή παράδοση.

Η Δέσποινα Νάζου, παρουσιάζοντας τη θεματική «“Φιλοξενία” και “Κοσμοπολιτισμός” στον τουρισμό: θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα μέσα από την ελληνική εθνογραφία», βασίστηκε στο παράδειγμα της Μυκόνου. Εννοιολόγησε τον τουρισμό ως ένα πλαίσιο αναστοχασμού για την ανοχή, την ισότητα και τη δημοκρατία, ενώ σημασιοδότησε τον κοσμοπολιτισμό ως πολιτικό σχέδιο που συμπεριλαμβάνει την πολλαπλότητα των ταυτοτήτων σε συνδυασμό με το άνοιγμα προς την ετερότητα.

Η ανακοίνωση του Άγγελου Βλάχου «Τουρισμός και κράτος στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα: η ελληνική περίπτωση» παρουσίασε τις ιστορικές διαδρομές της ανάπτυξης του τουρισμού ως θεσμού. Διαφοροποιούμενος από ουσιοκρατικές προσεγγίσεις, ο εισηγητής ανέλυσε ιστορικά τον τουρισμό ως εννοιολογική κατηγορία και ταυτόχρονα ως πολυπαραμετρικό φαινόμενο που υπερβαίνει τα όρια ενός συμβατικού οικονομικού κλάδου. Προσεγγίζοντας τους τουριστικούς θεσμούς ως διαφορετικές εκδοχές συνάρθρωσης κρατικής και ιδιωτικής πρωτοβουλίας,

ανασηματοδότησε την κυρίαρχη αντιδιασταλτική πρόσληψη κρατικού παρεμβατισμού και φιλελευθερισμού.

Ο Σπύρος Δημανόπουλος στην ανακοίνωσή του «Αστικός χώρος, κοινωνικά υποκείμενα και τουριστική ανάπτυξη: η περίπτωση της πόλεως του Ηρακλείου, 1945-1960» παρουσίασε τη δραστηριότητα του τοπικού δικτύου παραγόντων με αντικείμενο τον τουρισμό. Η ανάλυσή του ανέδειξε τον αστικό χώρο ως πεδίο υλικής πραγμάτωσης των κοινωνικών συσχετισμών αναφορικά με τη σημασιοδότηση δημόσιας και ιδιωτικής σφαίρας. Περιέγραψε ακόμη την πρόσληψη του αρχαιολογικού παρελθόντος ως διαδικασία συγκερασμού οικονομικοκοινωνικών συμφερόντων και ιδεολογιών.

Η ανακοίνωση του Μιχάλη Νικολακάκη με τίτλο «“Το σκοτεινό αντικείμενο των αναπτυξιακών μας ερώτων”»: η τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα την περίοδο 1945-1974», συνέβαλε στην ιστορική ανάλυση του τουρισμού ως συνεκδόχου πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικοπολιτισμικών παραμέτρων. Κατέδειξε τη συγκρότηση των δημόσιων τουριστικών πολιτικών ως μιας συμπτωματικής δραστηριότητας που χαρακτηριζόταν από τη δυσκολία κατανόησης των κοινωνικοπολιτισμικών μεταβολών που συντελούνται στο πεδίο αυτό. Επιπλέον, περιγράφηκε η εργαλειακή χρήση της τουριστικής δραστηριότητας με σκοπό την αναβάθμιση της διεθνούς εικόνας της Ελλάδας.

Τέλος, ο Νίκος Παπαδογιάννης στην παρουσίασή του «Οι ταξιδιωτικές πρακτικές των νέων ελλήνων μεταναστών που διέμεναν στη Δυτική Γερμανία τις δεκαετίες του '60 και του '70» παρουσίασε τη συνάφεια δύο θεωρούμενων ως αντιδιασταλτικών κινητικότητων: του τουρισμού και της μετανάστευσης. Ανέδειξε έτσι μια άγνωστη πλευρά του τουριστικού φαινομένου που υπερβαίνει τα όρια του μεθοδολογικού εθνοκεντρισμού. Ταυτόχρονα, ανέλυσε τον τουρισμό και τη μετανάστευση ως πεδία διαπολιτισμικών ζυμώσεων εντός των οποίων συγκροτούνται και ανασηματοδοτούνται κοινωνικές ταυτότητες και εθνικά στερεότυπα.

Επιχειρώντας μια συνολική αποτίμηση των πεπραγμένων, θα λέγαμε ότι η εκδήλωση κατάφερε δύο από τους στόχους της: πρώτον, αποτέλεσε μια συμβολική αφητηρία για την εισαγωγή της «στροφής στις κινητικότητες» στην εγχώρια επιστημονική ατζέντα, μέσα από δημιουργικό διάλογο. Η ζωντανή συζήτηση που ακολούθησε τη δεύτερη συνεδρία για τη μεθοδολογική καινοτομία των σπουδών κινητικότητας, τα χαρακτηριστικά τους ως ενός νέου επιστημονικού πεδίου και τα όρια της αυτονομίας του είναι ενδεικτική του ενδιαφέροντος του κοινού για αυτό το ζήτημα.

Δεύτερος στόχος της συνάντησης ήταν η προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας ανάμεσα σε νέους ερευνητές. Η Ημερίδα υπήρξε στιγμή επικοινωνίας ανάμεσα σε διαφορετικά πεδία των κοινωνικών επιστημών (ιστορία, κοινωνιολογία, κοινωνική ανθρωπολογία) και των επιστημών του χώρου. Μέσα από την επικοινωνία αυτή δόθηκε στο

ακροατήριο η ευκαιρία να παρακολουθήσει αναλύσεις για φαινόμενα όπως η αυτοκίνηση, η μακρόθεν επικοινωνία και ο τουρισμός από το τέλος του 19ου αιώνα ως τις μέρες μας. Ξεκινώντας από διαφορετικές επιστημολογικές αφηγήσεις, οι ανακοινώσεις συνέκλιναν στο κοινό συμπέρασμα ότι η μελέτη των κινητικότητων συγκροτεί ένα ενδιαφέρον πεδίο πρόσφορο για διεπιστημονικές συνεργασίες.

Κατά την άποψή μας, το εν λόγω επιστημολογικό ρεύμα, αξίζει να λάβει ακόμη ευρύτερης προσοχής από την ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα. Για τον λόγο αυτό, η περαιτέρω προσπάθεια από μέρους μας να πείσουμε τους συναδέλφους μας ότι η πρόσληψη «του κόσμου ως κάτι που βρίσκεται σε διαρκή κίνηση και ότι η κινητικότητα δεν αφορά μόνο τα υποκείμενα και τα αγαθά, αλλά και εικόνες, ιδέες και προϊόντα της πολιτισμικής βιομηχανίας» είναι μια συναρπαστική πρόκληση.⁷ Έχοντας αυτόν τον στόχο, η Ομάδα Έρευνας για τις Κινητικότητες και τον Τουρισμό θα προσανατολίσει τις μελλοντικές της δράσεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Την Ημερίδα οργάνωσε η Ομάδα Έρευνας για τις Κινητικότητες και τον Τουρισμό, στις 20 Δεκεμβρίου 2013, στην αίθουσα της ΕΣΗΕΑ.
- 2 Εμφανίζεται εναλλακτικά και ως «παράδειγμα των κινητικότητων» (mobilities paradigm). Βλ. ενδεικτικά: John Urry, *Sociology Beyond Societies*, Routledge, Λονδίνο-Ν.Υόρκη 2000· Mike Featherstone /

Nigel Thrift / John Urry (επιμ.), *Automobilities*, Sage, Λονδίνο-Θάουσαντ Όακς-Ν. Δελχί 2005· Tim Cresswell / Peter Merriman (επιμ.), *Geographies of Mobilities: Practices, Spaces, Subjects*, Ashgate, Surrey 2011· Ginette Verstraete / Tim Cresswell, *Mobilizing Place, Placing Mobility. The Politics of Representation in a Globalized World*, Colophon, Άμστερνταμ-Ν.Υόρκη 2002. Σχετικά με τη διερεύνηση του τουρισμού, βλ. ενδεικτικά: John Urry / Jonas Larsen, *The Tourist Gaze*, Sage, Λονδίνο 2002· Dean MacCannell, *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*, University of California Press, Μπέρκλεϊ-Λος Άντζελες, 1976. Για τη σχετική παραγωγή στην Ελλάδα μέχρι τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, βλ. Βασιλική Γαλάνη-Μουτάφη, *Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο. Μια ανθρωπολογική προσέγγιση*, Αθήνα 2002.

- 3 John Urry, *Mobilities*, Polity, Κέμπριτζ 2007, σ. 43.
- 4 Στο πλαίσιο της εν λόγω στροφής έχει θεωρηθεί προβληματική η αναπαράσταση του τουρισμού ως φυγής από την καθημερινότητα, που κυριαρχούσε μέχρι πρόσφατα σε μελέτες του φαινομένου. Ενδεικτικά: Rüdiger Hachtmann, *Tourismus-Geschichte*, Γκέτινγκεν 2007.
- 5 Για μια σχετική εφαρμογή, βλ. Kevin Hannam / Gareth Butler, «Engaging the New Mobilities Paradigm in Contemporary African Tourism Research», *Africa Insight* 42/2 (2012), σ. 127-135.
- 6 Για μια τέτοια κριτική, βλ. ενδεικτικά Ramona Lenz, *Mobilitäten in Europa: Migration und Tourismus auf Kreta und Zypern im Kontext des europäischen Grenzregimes*, Βισμπάντεν 2010.
- 7 Noel B. Salazar, «Towards an Anthropology of Cultural Mobilities», *Crossings: Journal of Migration and Culture* 1 (2010), σ. 53-68 (το παράθεμα από τη σ. 54).

νέα κυκλοφορία εκδόσεις νήσος

Τι κρύβεται πίσω από τις γεύσεις ενός τηλεοπτικού διαγωνιστικού παιχνιδιού μαγειρικής για παιδιά; Ποια άρρητα μηνύματα διατρέχουν τη φαινομενικά ουδέτερη ενασχόληση με τη μαγειρική; Ποιες γνώσεις προκρίνονται, και ποιες δεξιότητες πριμοδοτούνται; Τι είδους διαπροσωπικές σχέσεις προάγονται και ποιος τρόπος ζωής εξυμνείται; Ποιες μορφές υποκειμενικότητας καλλιεργούνται και ποιες προσδοκίες περί παιδικής ηλικίας διατυπώνονται;

Ποιες μορφές ελέγχου ασκούνται και ποιες πειθαρχίες επιβάλλονται με πρόσχημα τη φαντασία, τη δημιουργικότητα και την απελευθέρωση από τα τετριμμένα; Αυτά είναι μερικά από τα κύρια ερωτήματα τα οποία εξετάζει το βιβλίο, αναζητώντας τους παιδαγωγικούς λόγους και τις παιδαγωγικές πρακτικές που υιοθετεί το τηλεοπτικό παιχνίδι προκειμένου «οι μικροί μάγειρες» να μηθούν στην εστιατορική μαγειρική.